

Львівський державний університет фізичної культури

Кафедра хореографії та мистецтвознавства

**Тематика і короткий зміст практичних занять з дисципліни
«Психологія творчої діяльності»**

Для студентів 4 курсу ФПО спеціальності 024 «Хореографія»

Підготувала: проф.. Захарчук-Чугай Р.В.

Львів – 2016

Тема 1. Значення уяви та інтуїції у житті людини (2 год.)

До середини ХХ ст. науковці не могли «наблизитися» до розуміння специфічного психологічного механізму (принципу дії) уяви. Спершу таким механізмом визнавали асоціацію, що було ще однією причиною змішування уяви із репродуктивними (відтворювальними) процесами, адже асоціація саме й є психологічним механізмом пам'яті та уяви. Якщо визначати уяву як процес, побудований на асоціативному зв'язку, доведеться навіть складні творчі акти пояснювати простим комбінуванням готових елементів - згідно із законами схожості, суміжності та контрасту. Тоді все нове у нашій уяві можна пояснити як рокировку старого. Проте залишаються незбагненими ані стани творчого натхнення, ані непересічна оригінальність творчих продуктів справжніх митців.

Функції уяви полягають у:

- моделюванні кінцевого результату діяльності й тих засобів, які необхідні для її виконання;
- створенні програми поведінки людей, коли проблемна ситуація невизначена;
- створенні образів, які не програмують діяльність, а підмінюють її;
- створенні образів об'єктів з опорою на схеми, графіки, карти, фотознімки території, описи тощо;
- створенні принципово нових предметів та явищ тощо.

Уяву кожної людини можна охарактеризувати за різними ознаками. Насамперед уяву людини можна поділити на різні види. За характером продуктивності виокремлюють:

- відтворювальну (репродуктивну) уяву - продукти якої вже були відомі раніше;
- творчу (продуктивну) уяву.

За мірою свободи, довільності визначають:

- пасивну уяву - що виявляється у хворобливих фантазіях, маренні, або в такому фантазуванні, яке не має усвідомленої мети;
- активну уяву - яка відбувається в межах творчої діяльності, підкорена певній меті.

За характером образів визначають:

- конкретну уяву - в ній уявляються певні предмети, речі тощо;
- абстрактну уяву, що оперує більш узагальненими образами (схемами, символами).

За відношенням до актуальної ситуації виокремлюють:

- сприймаючу уяву (яка прикована до ситуації);
- творчу уяву (яка здатна вийти за межі ситуації).

Коли в уяві людини створення нових образів не кероване спеціальною метою, уява має мимовільний характер. Наприклад, під впливом розповіді вчителя створюються нові образи, відбувається їх роз'єднання або поєднання. Під час читання художнього твору в уяві виникають, без спеціального наміру, образи героїв твору, місцевість, де відбуваються події, час, коли вони відбуваються тощо.

Мимовільну уяву зумовлюють потреби і почуття.

Коли людина ставить спеціальну мету створити образ того чи іншого об'єкта, уява набуває довільного характеру. Наприклад, командир під час занять пропонує солдатам уявити пересічну болотисту місцевість, мінні поля, брід річки тощо за картою. Залежно від характеру діяльності людини довільну уяву поділяють на відтворювальну, або репродуктивну, і творчу.

Відтворювальну уяву поділяють на залежну та незалежну. Уява, яка ґрунтується на образах предметів та явищ, які людина сприймала раніше, має назву відтворювальної залежної. Уяву, що спирається на створення образів внаслідок опису, схеми, карти, графіка тощо, називають відтворювальною незалежною. Читаючи навчальну й художню літературу, вивчаючи географічні карти та історичні матеріали, людина відтворює за допомогою уяви те, що відображено в художніх творах, в історичних документах. Особистості доводиться уявляти незнайомі об'єкти та явища на основі їх опису. Відтворювальна уява обслуговує спілкування людей. Цим видом уяви користується інженер, який вивчає нову для нього машину за кресленнями.

Творча уява полягає у створенні нових предметів та явищ. Вона має умисний характер і завжди залучена у творчу діяльність. Творчість становить собою діяльність, внаслідок якої людина відкриває щось нове, створює нові оригінальні твори, нові матеріальні та духовні цінності. Творча уява необхідна там, де діяльність людини набуває творчого характеру, це невід'ємна умова будь-якого різновиду творчості. Творча і репродуктивна уява взаємопов'язані й переходять одна в одну.

Уяву поділяють ще на активну й пасивну.

Активна уява завжди спрямована на виконання творчого або логічного завдання. Процес зберігання в головному мозку інформації - динамічний, тобто відбувається поступова зміна змісту матеріалу і взаємне переміщення його елементів. Цей процес відображає активну уяву. Звідси - інтуїція, прозріння. Активна уява спрямована переважно назовні. Вона визначається й контролюється волею і може бути відтворювальною (репродуктивною) або творчою. Апарат уяви становить умову творчої діяльності особистості.

Пасивна уява протікає без поставленої мети, інколи - як ілюзія життя, де людина говорить, діє уявно. Вона тимчасово віддаляється у світ фантастичних, далеких від реальності уявлень. Такі уявлення людина може викликати зумисне. Умисно викликані образи фантазії, які не пов'язані з волею і спрямовані на втілення їх у життя, називають мареннями. Кожній особистості властиві марення, в них легко віднайти зв'язок продуктів уяви з потребами людини. Скажімо, військовослужбовці в бойових умовах відтворюють образи своєї сім'ї, себе в ній, своїх дітей, зустрічі з коханими, друзями тощо. Коли потреби людини надзвичайно сильні, а можливості їх задоволення мізерні, то уява розвивається з дивовижною силою. Задоволена потреба не породжує уяву. Якщо більшість потреб реалізувати неможливо, то в людини виникає домінанта незадоволеності, що породжує зміну особистості з відходом від реальності, страждання, впертість, неврози. Уява виявляється в різній за змістом діяльності, тому розрізняють такі види уяви, як художня, наукова, технічна тощо. Усі ці види уяви мають свої особливості.

Тема № 2. Особливості творчої людини (2 год.)

У психологічній літературі існують дві основні точки зору на творчу особистість. Згідно з однією, креативність або творча здатність в тій чи іншій мірі властива кожній нормальній людині. Вона так само невід'ємна від людини, як здатність мислити, говорити і відчувати. Більше того, реалізація творчого потенціалу незалежно від його масштабів робить людину психічно нормальною. Позбавити людину такої можливості означає викликати у нього невротичні стани. Відповідно до другої точки зору, не всякого (нормального) людини слід вважати творчою особистістю або творцем. Подібна позиція пов'язана з іншим розумінням природи творчості. Тут крім незапрограмованого процесу створення нового, береться до уваги цінність нового результату. Він повинен бути загально значущим, хоча масштаб його може бути різним. Найважливішою рисою творця є сильна і стійка потреба у творчості. Творча особистість не може жити без творчості, вбачаючи в ньому головну мету і основний сенс свого життя.

Термін "творчість" вказує і на діяльність особи і на створені нею цінності, які з фактів її персональної долі стають фактами культури. В якості відчужених від життя суб'єкта його шукань і дум ці цінності настільки ж неправомірно пояснювати в категоріях психології як нерукотворну природу. Гірська вершина здатна надихнути на створення картини, поеми або геологічного праці. Але у всіх випадках, будучи створеними, ці твори не більшою мірою стають

предметом психології, ніж сама ця вершина. Науково-психологічному аналізу відкрито щось зовсім інше: способи її сприйняття, дії, мотиви, міжособистісні зв'язки та структура особистості тих, хто її відтворює засобами мистецтва або в інших поняттях. Ефект цих актів та зв'язків закарбовується в художніх і наукових творах, причетних тепер вже до сфери, що не залежною від психічної організації суб'єкта.

Творча особистість, як вважає В. Андреев, - це такий тип особистості, для якої характерна стійкість, високий рівень спрямованості на творчість, мотиваційно-творча активність, яка проявляється в органічному єднанні з високим рівнем творчих здібностей, що дозволяють їй досягти прогресивних, соціальних і особистісних значущих результатів в одній або декількох видах діяльності.

Психологи розглядають творчість як високий рівень логічного мислення, яке є поштовхом до діяльності, "результатом якої є створені матеріальні та духовні цінності" Більшість авторів погоджуються з тим, що творча особистість - це індивід, який володіє високим рівнем знань, має прагнення до нового, оригінального. Для творчої особистості творча діяльність є життєвою потребою, а творчий стиль поведінки - найбільш характерний. Головним показником творчої особистості, її найбільш *головною ознакою вважають наявність творчих здібностей, які розглядаються як індивідуально-психологічні здібності людини, що відповідають вимогам творчої діяльності, і є умовою її успішного виконання.* Творчі здібності пов'язані зі створенням нового, оригінального продукту, з пошуком нових засобів діяльності. Н.В.Кічук визначає творчу особистість через її інтелектуальну активність, творче мислення та творчий потенціал.

Також велике значення для розуміння особливостей творчої особистості має, особливе формування розумових дій. Адже "творчість" не існує в чистому вигляді, реальна творча діяльність включає в себе масу технічних компонентів, "Відпрацювання" яких - одна з обов'язкових умов творчої діяльності.

Тема № 3. Творчість і мислення. «Принцип Сфумато» (2 год.).

Мислення як процес інтелектуальної діяльності має складну будову, залежне від безлічі факторів, враховуючи які, необхідно розвивати творчу складову інтелектуальних здібностей.

Індивідуальні досягнення, у тому числі й творчі, визначаються рівнем загального інтелекту, тобто високий інтелект є необхідною умовою для творчих досягнень, але не достатньою, досягнення творчого межі буде залежати від ряду інших якостей особистості (мотивації, компетентності, працездатності).

Для розвитку творчого мислення необхідно мати досить високий інтелектуальний розвиток, певний обсяг знань, рівень інтелектуальних

здібностей, спадкові та вроджені задатки. Отже, спрямованість навчання на розвиток інтелектуальних здібностей, збільшення обсягу знань (отриманих максимально самостійно) є необхідним завданням викладача вищої школи. Дослідження творчого мислення - досить складна проблема, передбачає вирішення найважливіших методологічних питань природи творчості, джерел розвитку творчого мислення, співвідношення у цьому процесі біологічного і соціального, об'єктивного і суб'єктивного, індивідуального і суспільного і т.п. Складність проблеми полягає в тому, що внутрішня сутність явища недоступна безпосередньому дослідженню. Тому, незважаючи на багатовікову історію вивчення, творче мислення залишається недостатньо дослідженим.

Докладно розглянемо творче мислення, визначимо його особливості. В даний час спостерігається високий темп розвитку науки і техніки, створення думуючих машин, на які перекладаються все більш складні функції, що подаються формалізації. Це звільняє людину для творчої діяльності. Відповідно до цього різко зростають вимоги до творчого мислення, яке дозволяє людині ставити нові проблеми, нові рішення в умовах невизначеності, безлічі виборів, робити відкриття, що не впливають безпосередньо з вже наявних знань. Ця сторона розумової діяльності має свої специфічні особливості, без знання яких не можна підвищити її ефективність.

У спеціальних дослідженнях (Асмолова А.Г., Бернштейна С.М., Варламової Є.П., Глозової Г.А., Данильченко В.М., Канн-Калик В.А., никандровіє П.Д. та ін) міститься ряд синонімів поняття «творче мислення»: творчість, новаторство, творчі здібності, продуктивна діяльність, творча пізнавальна діяльність, творча діяльність, евристична діяльність, творчий стиль мислення, творчий потенціал, креативність та ін. При уважному розгляді кожного з них виявляється, що вони справді несуть в собі майже один і той самий зміст, хоча і є відмінності за критеріями: єдність, але не тотожність; процес, але не результат; загальне, але не приватна. При цьому виявляється, що навіть в один і той же з названих понять вкладається іноді самий різний зміст в залежності від завдань дослідження, предмета науки, позиції автора і т.п.

Мислення являє собою активну цілеспрямовану діяльність, у процесі якої здійснюється переробка наявної і знову надходить інформації, відокремлення зовнішніх, випадкових, другорядних її елементів від основних, внутрішніх, що відбивають сутність досліджуваних ситуацій, розкриваються закономірні зв'язки між ними. Мислення не може бути продуктивним без опори на минулий досвід, і в той же час воно передбачає вихід за його межі, відкриття нових знань, завдяки чому розширюється фонд їх і тим самим збільшується можливість вирішення нових і нових, більш складних завдань.

У мисленні як в процесі узагальненого і опосередкованого пізнання дійсності в діалектично суперечливій єдності сплетені його продуктивні і репродуктивні компоненти, причому питома вага їх у конкретній розумовій діяльності може бути різним. Під впливом всезростаючих вимог життя до творчого її компоненту виникла необхідність виділити особливі види мислення - творче (продуктивне) та репродуктивне.

У науковій та навчальній літературі прийнято виділяти операції мислення - аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, класифікація, систематизація, узагальнення, конкретизація. Поряд з цим, в літературі розрізняють конкретні форми мислення (поняття, осуд, умовивід, аналогія). Виділяють також певні види мислення - наочно-образне (безпосереднє включене до діяльність), образне (здійснюване на основі образів, уявлень того, що людина сприймала раніше), абстрактне (що відбувається на основі абстрактних понять, які образно не представляються). Нарешті, розрізняють способи мислення - індукція, дедукція.

Творче (або продуктивне) мислення розуміється як мислення на основі творчої уяви.

Сфумато (італ. sfumato — затушований, буквально — той що зникає як дим) — в живописі пом'якшення контурів фігур і предметів, яке дозволяє передати повітря, що закутує їх. Спосіб сфумато розробив Леонардо да Вінчі в теорії і художній практиці. Сфумато - термін, що позначає м'якість манери живопису, плавність тональних переходів, розпливчастість, розмитість контурів. Термін ввів видатний художник епохи Італійського Відродження Леонардо да Вінчі (1452-1519).

Тема № 4. Внутрішні ресурси психіки людини і проблема творчості (2 год.).

Ставлення до творчості в різні епохи змінювалося кардинально. У Давньому Римі в книзі цінувався лише матеріал і робота палітурника, а автор був безправний - не переслідувалися ні плагіат, ні підробки. У Середні століття і значно пізніше творець був прирівняний до ремісника, а якщо він осмілювався проявляти творчу самостійність, то вона ніяк не заохочувалася. Творець повинен був заробляти на життя іншим шляхом: Мольєр був придворним шпалерником, та й великого Ломоносова цінували за утилітарну продукцію - придворні оди і створення святкових феєрверків.

І лише в ХІХ ст. художники, літератори, вчені та інші представники творчих професій отримали можливість жити за рахунок продажу свого творчого продукту. Як писав А. С. Пушкін, «не продається натхнення, але можна рукопис продати». При цьому рукопис цінували тільки як матрицю для тиражування, для виробництва масового продукту.

У ХХ ст. реальна цінність будь-якого творчого продукту також визначалася не внеском у скарбницю світової культури, а тим, якою мірою вона може служити матеріалом для тиражування (в репродукціях, телефільмах, радіопередачах і т. д.). Тому існують неприємні для інтелектуалів відмінності в доходах, з одного боку, представників виконавського мистецтва (балету, музичного виконавства і т. д.), а також ділків масової культури і, з іншого боку, творців.

Товариством, однак, поділялися у всі часи дві сфери людської активності: *otium* і *oficium* (*negotium*), відповідно, активність на дозвіллі і діяльність соціально регламентована. Причому соціальна значимість цих сфер змінювалася з часом. У Стародавніх Афінах *bios theoretikos* - Життя теоретичне - вважалася більш «престижним» і прийнятним для вільного громадянина, ніж *bios praktikos* - життя практичне.

Інтерес до творчості, особистості творця в ХХ ст. пов'язаний, можливо, з глобальною кризою, проявом тотального відчуження людини від світу, відчуттям, що цілеспрямованою діяльністю люди не вирішують проблему місця людини у світі, а ще більше віддаляють її рішення.

Головне у творчості - не зовнішня активність, а внутрішня - акт створення «ідеалу», образу світу, де проблема відчуження людини і середовища дозволена. Зовнішня активність є лише експлікація продуктів внутрішнього акту. Особливості протікання творчого процесу як ментального (душевного) акту і будуть предметом подальшого викладу та аналізу.

Виділяючи ознаки творчого акту, практично всі дослідники підкреслювали його несвідомість, спонтанність, неможливість його контролю з боку волі і розуму, а також зміна стану свідомості.

Найбільш поширені «божественна» і «демонічна» версії атрибуції причини творчості. Причому художники і письменники приймали ці версії в залежності від свого світогляду. Якщо Байрон вважав, що в людини вселяється «демон», то Мікеланджело вважав, що його рукою водить Бог: "Гарна картина наближається до Бога і зливається з ним».

Наслідком цього є тенденція, яка спостерігається у багатьох авторів, до відмови від авторства. Оскільки писав не я, а Бог, диявол, дух, «внутрішній голос», то творець усвідомлює себе інструментом сторонньої сили.

У цілому, в психології існує як мінімум три основні підходи до проблеми творчих здібностей. Вони можуть бути сформульовані наступним чином:

1. Як таких творчих здібностей немає. Інтелектуальна обдарованість виступає в якості необхідного, але недостатньої умови творчої активності особистості. Головні ролі в детермінації творчої поведінки відіграють мотивація, цінності, особистісні риси (А. Танненбаум, А. Олох, Д. Б. Богоявленська, А. Маслоу та ін.) До числа основних рис творчої особистості ці

дослідники відносять когнітивну обдарованість, чутливість до проблем, незалежність у невизначених і складних ситуаціях.

Окремо стоїть концепція Д. Б. Богоявленської (1971, 1983), яка вводить поняття «креативна активність особистості», вважаючи, що вона ця активність певної психічної структурою, притаманною креативному типу особистості. Творчість, з точки зору Богоявленської, є ситуативно нестимульований активністю, що проявляється в прагненні вийти за межі заданої проблеми. Креативний тип особистості властивий всім новаторам, незалежно від роду діяльності: льотчикам-випробувачам, художникам, музикантам, винахідникам.

2. Творча здатність (креативність) є самостійним чинником, незалежним від інтелекту (Дж. Гілфорд, К. Тейлор, Г. Грубер, Я. А. Пономарьов). У більшш «м'якому» варіанті ця теорія говорить, що між рівнем інтелекту і рівнем креативності є незначна кореляція. Найбільш розвиненою концепцією є «теорія інтелектуального порогу" Е. П. Торренса: якщо IQ нижче 115-120, інтелект і креативність утворюють єдиний фактор, при IQ вище 120 творча здатність стає незалежною величиною, тобто немає творчих особистостей з низьким інтелектом, але є інтелектуали з низькою креативністю.

3. Високий рівень розвитку інтелекту передбачає високий рівень творчих здібностей і навпаки. Творчого процесу як специфічної форми психічної активності немає. Цю точку зору поділяли й поділяють практично всі фахівці в області інтелекту.

Тема № 5. Мрія як особливий вид творчої уяви (2 год.)

Особливою формою уяви є мрія. Мрія — це процес створення людиною образів бажаного майбутнього. Мрія є необхідною умовою втілення в життя творчих задумів, коли образи уяви не можуть реалізуватися негайно з об'єктивних або суб'єктивних причин. У цій ситуації мрія постає як реальна спонука, як мотив діяльності, завдяки якому стає можливим завершення початої справи. Без мрії, зауважував Д. Писарєв, неможливо було б зрозуміти, яка спонукальна сила змушує людину започатковувати і доводити до кінця виснажливі й великі за обсягом роботи в царині мистецтва, науки та практичного життя.

Мрія є елементом наукового передбачення, прогнозу та планування діяльності. Ця її функція переконливо виявляється в художній, творчій діяльності, державотворенні. Яскравою ілюстрацією стосовно цього є твори Ж. Берна, в яких він геніально передбачив витвори майбутньої технічної думки — підводного човна, гелікоптера. Мрії можуть бути реальними, дійовими та нереальними, безплідними.

Дієвість мрії — необхідна умова втілення в життя творчих задумів людини, спрямованих на реальне перетворення дійсності. Такі мрії в

певному розумінні є рушійною силою дій та вчинків людини, надають їй більшої цілеспрямованості у житті, допомагають долати труднощі, протистояти несприятливим впливам.

Мрії можуть бути пустопорожніми, безплідними, «маніловськими». Тоді вони дезорієнтують людину, позбавляють її бачення реальних життєвих перспектив, штовхають на шлях примарного задоволення власних мрійницьких уподобань, роблять її нездатною протистояти негараздам реального буття. Позитивно на людину впливає тільки активна, творча мрія, яка збагачує її життя, робить його яскравим і цікавим.

Тема № 6. Поняття внутрішньої свободи та її значення для творчості (2 год.).

Свобода особистості - це і питання про свободу волі, і про вибір, і про взаємозв'язок різних компонентів структури особистості: вольового, раціонального, ціннісного. Свобода також тісно зв'язана з проблемою відповідальності. Тривалий період за певних умов у вітчизняній філософії панувала точка зору, що свобода є усвідомленою необхідністю. Джерела ідей йдуть до філософських концепцій свободи Спінози, Гольбаха, Фейербаха. Свобода людини подавалася як чітко вписана в систему зовнішнього соціального і природного визначення, де особа мала лише право усвідомити необхідність і діяти у її межах. Адже саме свобода за внутрішньою суттю тільки й може надати можливість людині бути і залишатися самою собою і не підкорятися обставинам.

В структуру свободи особи входить як необхідний компонент внутрішня свобода людини. Завдяки внутрішній свободі людина має свої власні принципи, погляди, переконання, цінності і здобуває духовну незалежність. У розумінні суті внутрішньої свободи важливим є аспект самовизначення людини навіть наперекір зовнішнім обставинам життя. Тільки внутрішня свобода забезпечує дійсно вільний вибір людини, і так закладається діюча, творча суть особи. Свобода у зовнішньому прояві є інтернаціональною: особі притаманне прагнення до самореалізації. Але необхідні відповідні соціальні умови. Коли ж людина живе в суспільстві, де значно обмежені права і свободи особи, тоді в таких умовах неминуче загострюється проблема внутрішньої свободи людини. Внутрішня свобода стає тим майданом, де розгортається боротьба за збереження індивідуальної суті людини і її духовної незалежності наперекір соціальним умовам життя. Якщо позитивний зміст свободи особи полягає у самореалізації людини як творчої і активної істоти, то значення внутрішньої свободи є необхідністю її збереження у власній особистості та індивідуальності.

У тісному зв'язку з внутрішньою свободою особи знаходиться такий важливий елемент свободи, як вибір. Мова йде не про зовнішній випадковий

вибір, коли людина вирішує, наприклад, як провести вільний час, хоча це також важливе. У вільному виборі суттєвим є момент самовизначення особистості, коли вирішується власна позиція чи складна моральна проблема. Ситуація вибору виникає тільки при наявності кількох мотивів. Мотив становить певну внутрішню силу, що впливає на поведінку людини. Особистість тільки тоді має свободу вибору, коли може протиставити один мотив іншому. Мова йде про боротьбу мотивів, про наявність кількох мотивів. Якщо мотив один, то нема і самого моменту вибору.

В процесі вибору і прийняття рішення важливе значення набуває воля особистості. Воля - усвідомлена цілеспрямованість людини на реалізацію власних намірів. Воля людини об'єднує у собі два основні компоненти: чуттєво-ціннісний і раціональний. Особистість постійно оцінює і обмірковує свої мотиви (раціональний компонент), також прагне до їх здійснення чи подолання небажаних мотивів (емоційний компонент). Воля виявляється переважно у самій практичній можливості вибору: воля діє у прийнятті рішення та здійсненні його, а саме рішення - це результат вибору. Вибір і рішення - найважливіші прояви суті волі. Людина має свободу волі тоді, коли сама має можливість і здібність зробити власний вибір. А коли людина не може подолати зовнішні негативні фактори, не може обрати відповідний мотив, що йде від її власної індивідуальної суті, то така людина є залежною від іншої волі. Якщо поведінка людини обумовлюється дією іншої волі, то змістом волі діючого суб'єкта стає воля суб'єкта, що диктує.

Тема № 7. Аналіз творчості К.-Г. Юнга (2 год.).

К. Г. Юнг створив особливу типологію особистості, яку він докладно виклав у своїй роботі "Психологічні типи" (1921). Згідно з його спостереженнями, людина може бути орієнтований у своїх поглядах у двох напрямках: один тип людини, він називає *екстравертний*, тобто орієнтований на об'єкти, що оточують його; інший тип орієнтований на себе, його він назвав *інтровертним*. Для екстравертованої установки характерно підпорядкування суб'єкта тим вимогам, які йому нав'язує об'єкт, тоді як для інтровертірованої установки характерно твердження суб'єктом своїх свідомих намірів і цілей всупереч вимогам об'єкта. Вчений вважає, що західна культура - екстравертна, а східна - інтровертність, оскільки в цілому західна культура займається пізнанням світу, східна ж звернена на пізнання внутрішнього світу людини, підтвердженням чому служать різноманітні склалася практики йоги, медитація.

На підставі цієї типології К. Г. Юнг пояснює і особливість художньої творчості. При цьому він посилається на Ф. Шиллера, який ще раніше відчув відмінність в характері художньої творчості, розрізняючи сентиментальне і

наївне мистецтво. Психолог назвав би "сентиментальне" мистецтво **інтровертованим**, а "наївне" - **екстравертованим**.

Тема № 8. Творчість у міжособистісних стосунках (2 год.).

Міжособистісні стосунки — це сукупність об'єктивних зв'язків та взаємодій між особами, які належать до певної групи. Характерною ознакою міжособистісних стосунків є їх емоційне забарвлення. Отже, ми можемо визначити їх як взаємини людей, що формуються в процесі безпосередньої взаємодії в групі, мають неформальний характер і містять емоційно забарвлену та спільно значущу оцінку партнерів по спілкуванню.

Якості особистості, які характеризують її поведінку у міжособистісних стосунках:

-
- I. Домінантність — характеризує схильність до лідерства, домінування.
 - II. Впевненість у собі — характеризує незалежність, впевненість, непохитність в міжособистісних стосунках.
 - III. Вимогливість — характеризує прямолінійність, наполегливість, конфліктність.
 - IV. Скептицизм — характеризує недовірливість, підозрілість, образливість, впертість, негативізм.
 - V. Поступливість — характеризує сором'язливість, скромність, критичне відношення до себе, поступливість.
 - VI. Довірливість — характеризує залежність, слухняність, вдячність, інертність.
 - VII. Добросердечність — характеризує здатність до взаємодопомоги, товариськість, доброзичливість, конформізм, несамостійність.
 - VIII. Чуйність — характеризує делікатність, ніжність, терпимість до недоліків, альтруїзм, бажання допомагати іншим.

Види міжособистісних стосунків

1. Офіційними (формальними) називають відносини, що виникають на посадовій основі і регульовані статутами, постановами, наказами, законами. Це відносини, що мають правову основу. У такі взаємини люди вступають за посадою, а не з особистих симпатій чи антипатій один до одного.

2. Неофіційні (неформальні) відносини складаються на базі особистих взаємин людей і не обмежуються жодними офіційними рамками.

3. Ділові взаємовідносини виникають у зв'язку зі спільною роботою людей. Ними можуть бути службові взаємини, засновані на розподілі обов'язків між членами організації, виробничого колективу.

4. Особисті взаємини – це відносини між людьми, які складаються поза їхньою спільною діяльністю. Можна поважати чи не поважати свого колегу, відчувати до нього симпатію чи антипатію, дружити з ним або ворогувати.

Специфіка міжособистісних відносин у творчому колективі:

Творчість — діяльність людини, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей (нові твори мистецтва, наукові відкриття, інженерно-технологічні, управлінські чи інші інновації тощо). Необхідними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого продукту (результату творчості).

Формування здорової моральної атмосфери в мистецькому колективі – складний і тривалий процес. Головна його мета – досягнення такого становища, коли праця приносить учасникам групи задоволення, коли вони виконують спільну справу з радістю. Прийти до цього можна лише через вмилу організацію праці, справедливу оцінку і винагородження працівників, сприяння їх професійному зростанню, а також розуміння їх труднощів і проблем.

Розглядаючи індивідуально-психологічні аспекти творчих людей, буде актуальним звернутись до досліджень Я. А. Пономарьова, який прийшов до висновку, що на рівні протікання психологічних процесів креативним людям, притаманні :

1. цілісність, свіжість, синтетичність як властивості сприйняття, здатність побачити те, чого не бачать інші, певні перцептивні особливості, пов'язані з високою чутливістю до субсенсорних подразників;

2. певні особливості пам'яті, що проявляються в швидкому засвоєнні головного і в легкому забуванні другорядного, в здатності пригадати мало суттєву дрібницю; пам'ять на рідкісні в повсякденному житті слова, образи, факти;

3. здатність помічати багатозначність слів, відчувати певні підтексти;

4. швидкість, гнучкість, оригінальність, відкритість мислення, вміння узагальнювати явища, не пов'язані між собою видимим чином.

Отже, творчою можна розглядати особистість, здатну до постановки та оригінального вирішення задач з високим рівнем мотивації до реалізації своїх ідей.

Список використаних джерел

1. Нуркова, В.В. Психологія / Н.Б. Березанська. - 2-ге вид .. - М., 2008. - 120 с.
 2. Дубровіна, І.В. Психологія / О.Є. Данилова, А.М. Прихожан. 6-е - вид .- М.: Изд. центр «Академія», 2007. - 202 с.
 3. Психологія і педагогіка: Учеб. посібник. / А.А. Реан, Н.В. Борівська, С.І. Розум. - М, С-Петербург, Воронеж, Мінськ., 2008. - 52 с.
 4. Марцинковская, Т.Д. Психологія і педагогіка / А.А. Григорович. - М., 2008. -93 С.
 5. Подласий І.П. Педагогіка: Новий курс. - М.: Владивосток, 2002. - 58 с.
 - 7 Кравченко А.І. Загальна психологія: Учеб. посібник. - М., 2008. - 76 с.
 6. Андреева Г.М. Социальная психология: Учеб. для вузов. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 375с.
-
7. Немов Р. С. Психологія: Підр. Для студ. Вищ. Пед. Навч. Закладів: У 3 кн. - 4-е вид. - М.: Гуманит. Вид. Центр ВЛАДОС, 2003. - Кн. 1: Загальні основи психології. - 688 с.
 8. Ільїн Е. П. Психологія спілкування і міжособистісних відносин. - СПб.: Пітер, 2009. - 576 с.: Іл. - (Серія «Майстри психології»).
 9. Сидоренко Е. В. Особистісний вплив і протистояння чужому впливу. - Психологічні проблеми самореалізації особистості.. - К.: Издво СпбДУ, 1997. С. 123-142.